

DEM & OSS = VI ... ELLER?

«På hvilken måte kan man ta hensyn til foreldres ønsker og krav forankret i religion»

Noen pedagogiske ledes syn på hvordan man kan imøtekomme foreldres ønsker og krav

Jenny Dahl Brøndbo

Kandidatnummer: 12

Bacheloroppgave

BMBAC3900

Profesjonalitet i kulturelt mangfold

Trondheim 29.04.2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

FORORD

Denne bacheloroppgaven blir en slags oppsummering og avslutning av min utdanning på profilen barnehagelærer med vekt på flerkulturell forståelse ved Dronning Mauds minne høgskole.

Flerkulturell forståelse har alltid vært en tematikk som har engasjert meg, og jeg verdsetter kunnskapen jeg har fått igjennom profilen. Utdanningen har gitt meg faglig og personlig utvikling og har gitt meg et større perspektiv på hva et flerkulturelt mangfold er. Jeg har blitt kjent med og fått ny kunnskap om flerkulturelt mangfold i møte med barn, foreldre og ansatte, samt det flerkulturelle samfunnet vi lever i.

Jeg ønsker å takke alle faglærere og forelesere jeg har hatt igjennom utdanningsløpet mitt. Som student har jeg blitt møtt av lærere med et brennende engasjement for fagene, de temaer vi har jobbet med, og oss som studenter.

Medstudentene må også nevnes. De har bidratt i inspirerende, gode faglige samtaler og støtte, både i prosessen med bachelorskriving og på andre plan.

Jeg må også takke de engasjerte informantene som ønsket å stille opp for denne bacheloroppgaven.

Siste takke går til veilederne mine Nassira E. Vik & Svein Sando.

Med god faglig hjelp og veiledning har de gitt meg inspirasjon og støtte i arbeidet med bacheloroppgaven. De har motivert meg til å jobbe videre og utfordret meg til videre utvikling av teksten.

Hjertelig takk!

Jenny Dahl Brøndbo

INNHALDSFORTEGNELSE

Dem & oss = VI ... eller?.....	1
Forord.....	2
1.0 Innledning.....	4
1.2 Begrunnelse for valg av temaet	5
1.1 Presentasjon av problemstilling	6
2.0 Teori	7
2.1 flerkulturelt & Religiøst mangfold	7
2.2 Holdninger.....	8
2.3 Verdier.....	10
2.4 Etikk	10
3.0 Metode.....	12
3.1 Valg av metode.....	12
3.2 datainnsamling.....	12
3.3 informantutvalg	13
3.4 analysearbeid av datainnsamlingen	14
3.5 Metodekritikk	14
3.6 Forskningsetikk	15
4.0 Etske retningslinjer.....	15
5.0 analyse & Drøfting	16
5.1 Et overordnet spørsmål.....	16
5.2 Argumenter <i>For</i> , å imøtekomme ønsket og kravet fra foreldrene	17
5.3 Argumenter <i>IMOT</i> å imøtekomme ønsket og kravet	18
5.4 foreldresamarbeid	20
5.5 kjønnsdiskriminering	21
5.6 De og dem, vi og oss	23
6.0 Oppsummering og konklusjon	26
7.0 Litteraturliste	28
8.0 Vedlegg	31
8.1 Vedlegg 1 – Samtykkeskjema	31
8.2 Vedlegg – intervjuguide	35

1.0 INNLEDNING

Jeg har gått inn i rammeplanen og sett på innholdet i temaene mangfold og respekt, samt likeverd og likestilling og har trukket frem de mest relevante punktene for min bacheloroppgave. I rammeplanen står det at barnehagen skal fremme respekt, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Det står også at barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av etnisitet, kultur, religion og livssyn (Kunnskapdepartementet, 2017, s. 9-10). Det jeg har sett på er om det er samsvar mellom barnehagehverdagen, rammeplanens føringer og mine funn.

I bacheloroppgaven min har jeg ved bruk av en etisk case satt søkelys på noen pedagogiske lederes holdninger ovenfor livssyn og religiøse ønsker og krav fra foreldre. I arbeidet med oppgaven har jeg fått et innblikk i *noen* pedagogiske lederes meninger, og har igjennom arbeidet fått økt bevissthet rundt holdninger hos pedagogen, som profesjonsutøver og deres makt ovenfor flerkulturelle foreldre i lys av pedagogens tanker om *rett og galt*. I teksten har jeg valgt å sette ordene «*vi, dem, de & oss*» i kursiv i løpende tekst. Dette har jeg gjort bevisst for å belyse hvor ofte man skiller *dem* fra *oss*.

Funnene som har blitt trukket frem har jeg bevisst trukket frem i lys av problemstillingen min og ønsket om å belyse holdninger opp imot problemstilling og inspirasjonskilden, for å se om barn vokser opp i et fordomsfullt samfunn. Jeg har ikke trukket ut disse funnene for å sette informantene i et dårlig lys eller vise til at det de sier er «politisk ukorrekte», men for å synliggjøre holdningene man har ovenfor en slik utfordring som casen viser til. Jeg tror mange av utsagnene og resoneringen deres rundt casen kommer fra at de tenker at «vår» måte, definert som vestens måte å se på ulike segmenter som kjønnsdiskriminering og tilretteleggelse for flerkulturelle er den *riktige* måten og tenke på. Med det har jeg fått et større innsyn i nettopp dette, hvor viktig det er å ta ansvar for egne holdninger og reflektere rundt dem og måten man uttrykker det på. Å kunne se ting fra andre perspektiver og lære av andre perspektiver er noe av det jeg har tenkt over i arbeid med analyse og drøfting.

Jeg ønsker å presisere at dette er *noen* pedagogiske lederes syn på hvordan man kan ta hensyn til religiøse ønsker og krav fra foreldrene. Oppgaven er skrevet med funn og drøfting fra informasjonsinnhenting fra tre pedagogiske ledere og dette betyr at bacheloroppgaven min ikke snakker for alle pedagogiske ledere!

1.2 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMAET

På en måte har jeg vært litt usikker på det å skulle hoppe ut i problemstillingen min, og valgt case da jeg ikke for eksempel, har bred og konkret kunnskap om islam, og har stilt meg selv spørsmål om jeg har mangfolds-kompetanse, i den forstanden Røthing viser til (Røthing, 2017, s. 19.)

Engasjementet for at mennesker skal bli likt og et ønske om å motarbeide rasisme har ført til at jeg valgte temaet og hovedsegmentene i casen. Jeg har også lest mye for å kunne sette meg mer inn i Islam og ulike sider ved det, samt tydeliggjort tankene mine om at muslimer praktiserer islam på ulike måter, og at det ikke er snakk om «alle» muslimer, men individer. Dette har jeg fått synliggjort mer for meg selv igjennom oppgaven. Det å få avstand til stereotypene om for eksempel, muslimer, har vært en av mine drivkrefter i oppgaven.

Aktualiteten for temaet jeg har valgt er en blanding av flere elementer som har gitt meg interesse og inspirasjon. Tiden på dette studiet har vært viktige elementer i inspirasjonen, videre læringsprosessen og forståelsen for flerkulturell mangfold.

To konkrete inspirasjonskilder har vært podkasten «hele historien» produsert av NRK-radio (Alsaker & Saugestad, 2021- 28.04.2022) og «noen å hate» produsert av aftenposten (Svarttrost produksjon, 2021- 28.04.2022). Her fikk jeg et ordentlig dypdykk i hvordan enkelte havner inn i høyreekstremistiske miljøer og tankegangen hos for eksempel de to høyreekstremistiske terrorangrepene i Norge de siste årene. Hele historien tok for seg Breivik som gikk løs på regjeringsskvarteret og utøya, der han ville stille Arbeiderpartiet, det største partiet på venstresiden til ansvar for at det bor så mange muslimer i Norge. Aftenpostens podkast tok meg inn i en internettkultur som hyller Breivik og radikaliserer Phillip Manshaus, som åtte år etter 22 juli ser vi et nytt terrorangrep der Manshaus drepte sin egen søster som var adoptert fra Kina, og var ifølge Manshaus ikke «norsk nok». Deretter går han til angrep på Al-Noor- Moskeen i Bærum. Med dette som inspirasjonskilde ble jeg veldig engasjert og inspirert i undervisning i RLE der vi gikk inn på postkolonialteori og Islamofobi. Derfor fikk jeg lyst til å belyse holdninger som finnes omkring barna i barnehagen og ønsket å se på om barn vokser opp i et fordomsfullt samfunn.

1.1 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING

Valget av temaet ble gjort ut fra engasjementet mitt, og inspirasjonskildene mine, og jeg ønsket å velge en problemstilling som jeg kunne knytte opp mot fordypningen jeg har tatt disse tre studieårene. Når jeg begynte å tenke mer på temaet og begynte å drodle rundt det opp mot utformingen av oppgaven tenkte jeg at en del av det ville havne innenfor etikk og det å kunne se nærmere på flerkulturelt mangfold. Ved god hjelp fra faglærer og veiledere fikk jeg utviklet en etisk case som jeg syns er spennende og som ville være med å få frem ønskene mine for oppgaven og uthenting av informasjon. Fra veiledere har jeg også fått råd om gjennomføring og momenter i intervjuet som kunne hjelpe meg til å få trukket frem informantenes holdninger, meninger og tanker.

Den etiske casen

«Ole Martin er pedagogisk leder på en småbarnsavdeling. Hafeza er et av barna i avdelingen. Foreldrene til Hafeza forteller Ole Martin at de ikke ønsker at mennene i barnehagen skal skifte bleie på datteren sin og begrunner dette i deres muslimske tro. Ole Martin reagerer på dette og mener dette er kjønnsdiskriminerende og referere til rammeplanen under likestilling og likeverd»

Jeg viser til problemstillingen min:

PÅ HVILKEN MÅTE KAN MAN TA HENSYN TIL FORELDRES ØNSKER OG KRAV FORANKRET I RELIGION?

2.0 TEORI

I dette kapittelet skal jeg ta for meg teori som er relevant for problemstillingen og for drøftingsdelen av studiet. Jeg har valgt å dele inn teorikapittelet i fire følgende deler: Flerkulturelt og religiøst mangfold, holdninger, verdier og etikk. Under disse delene blir også noen underoverskrifter presentert. Jeg viser også til annen forskning og teori senere i oppgaven som ikke er presentert i teorikapittelet.

2.1 FLERKULTURELT & RELIGIØST MANGFOLD

Gjervan, Andersen og Bleka viser til at ordet mangfold er inspirert av det engelske ordet *diversity*. Man kan si at begrepet omhandler og betyr heterogeniteter. (Gjervan, Andersen og Bleka, 2013, s. 26)

Verden er flerkulturell. Mennesker flytter på seg på tvers av landegrensene, og mennesker med ulike religioner, språk og kulturer samhandler med hverandre. Det norske samfunnet gjenspeiler verdens utvikling, og det flytter mennesker til Norge av ulike årsaker. Ved inngangen av 2022 kunne statistisk sentralbyrå vise til at 18,9 prosent av totalbefolkningen i Norge er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (statistisk sentralbyrå, 2022). Med større tilflytting fra ulike verdensdeler blir vi også presentert nye religioner, nye språk, nye tankemåter og nye kulturer. Statistisk sentralbyrå viser også til at Norges befolkning ligger på litt over 5,4 millioner innbyggere (Statistisk sentralbyrå, 2022). Med en grovregning av antall og prosent kan man se at ca. en femtedel av befolkningen i Norge er flerkulturelle

Selv om Norge er flerkulturelt og har stadig større deltagelse av mennesker med andre religioner, språk og hudfarge utgjør disse menneskene en minoritet i Norge. Begrepene minoritet og majoritet er relative og kan forstås ut fra Eriksen og Sajjads definisjon der de sier at en minoritet kun eksisterer i forhold til en majoritet og omvendt. Innvandrere, flyktninger og deres barn, ofte omtalt som andregangsinnevandrere er en etnisk minoritet som kan ses på som *urbane minoriteter* (Eriksen & Sajjad, 2018, s. 77). Ulike minoriteter skiller seg fra andre, eksempelvis urbane minoriteter kontra samer, men de har også felles problemer først og fremst i forhold til det norske storsamfunnet og staten som ikke tar hensyn til at de er kulturelt forskjellig fra majoriteten (2018, s. 77).

Det finnes mange dimensjoner av religion (Sødal, 2018, s. 81). Noen dreier seg om innholdet i religion, ved å for eksempel si at religion er tro på en gud og andre kan dreie seg om hvordan

religion fungerer (Sødal, 2018). Det er vanskelig å si generelt hva religion er, men man kan si noe om hvordan religion kommer til uttrykk, om det er noe felles eller ulikt mellom de forskjellige religionene. Sagberg sier det at religion fremtrer som *noe*, som for eksempel holdninger, tanker om hva som er rett og galt og handlinger. Slik kan man si at religion knyttes til konkrete mennesker og hvordan religionen kommer til uttrykk fra den enkelte menneskets kulturelle og sosiale uttrykksformer. (Sagberg, 2012, s. 15). Enkeltmenneskets tolkning av religion og hvordan man selv praktiserer det, ut ifra stoff i religiøse tekster av pliktetisk som for eksempel sharia- lovgivning innenfor islam. Religion er også en del av dannelsesprosessene. I norsk religionspedagogikk er det vanlig å se på religion i offentlig utdanning ut fra tre pedagogiske modeller. *Å lære om religion* er å bli ført inn i en bestemt religiøs tradisjon for å tilegne seg kunnskap om den. Det handler om å respektere barns tilhørighet. *Å lære om religion* er den vanligste modellen i grunnskolen og kombineres av og til med ved å lære av religion (Sagberg, 2012, s. 45) Dette handler om at barn utvikler sin selvforståelse i et åpent møte med religiøse tradisjoner og at de selv vil kunne kjenne seg igjen som henholdsvis deltakere eller tilskuer (2012, s. 45). Sagberg presenterer det slik at i møte med barn vil vi som pedagog møte våre egne verdier, danning og holdninger. I møte med barn i deres dannelsesprosjekter gjør det slik at vi som jobber i barnehagen må arbeide med egne verdier, holdninger og danning. (2012, s. 15). Livssynsmangfoldet i barnehagen legger føringer for den daglige pedagogiske virksomheten. Innen de ulike trostradisjonene kan det finnes forskjellige forhold barnehagen bør ta hensyn til, som for eksempel feiring av fødselsdager eller matregler. Med hensyn til hver families behov for hva som bør tas hensyn til er det viktig at man har en samtale med foreldrene til det barnet det gjelder (Eidhamar, 2018, s. 34 & 36).

2.2 HOLDNINGER

Holdninger har et verdiinnhold, et erfaingsinnhold og en idealforestilling som er knyttet til ulike praksiser. Hammerlin & Larsen sier at menneskesyn, verdier og vurderinger kommer til uttrykk i praksis (Hammerlin & Larsen, 1997, s. 41). Holdninger og praksis er ganske forskjellig, og verdier er internt i sitt eget menneskesinn. Man kan heller se på det slik at holdninger kan være konsekvenser av egne verdier, og at det er dette som kommer til uttrykk. Innstillingene vi har til mennesker kommer ofte til uttrykk i praksis. Dette kommer til uttrykk når et menneske forholder seg til andre mennesker (Tholin, 2021, s. 57). Det medfører at vi som barnehagelærere har et stort etisk ansvar. Barnehagelæreren, som profesjonsutøver har et etisk ansvar for verdisyn og holdninger, både hos personalet og hos barna (2021, s. 101).

Skogen og Haugen viser til at holdninger er et produkt av erfaring eller læring. Her har oppdragelse og påvirkning fra miljøet vi har vært en del av, en viktig rolle. Dette er noe vi har lært igjennom oppveksten. Holdninger er personlige, og noe som enkeltmennesket «eier». Ulike holdninger vil vektlegges ut fra hvilket miljø man er i. (Skogen & Haugen, 2013, s. 106.)

Rammeplanen fastslår at barnehagen skal bygges på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Her omhandler verdiene for eksempel om respekt for menneskeverdet, på åndsfriheten, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Kristne verdier som rammeplanen uttrykker, kan man se at mange gjenspeiler og at verdier som dette er til stede i det norske samfunnet ellers. Verdier slik som rammeplanen uttrykker ser man på som *gode* verdier, men alle verdier og holdninger er ikke *gode*. Det er vanskelig å si hvordan en holdning defineres som god eller dårlig. Jeg tenker at man ofte definerer godt og vondt opp mot eget verdisyn, emosjoner og hvordan man selv ville gjort en handling. *Dårlige* holdninger kan handle om flere ulike faktorer som for eksempel fremmedfrykt, det å ikke ta hensyn til andre mennesker eller at man setter seg selv, eller ser på seg selv som bedre, enn andre mennesker som er ulik eller annerledes enn seg selv. Her har man satt seg selv i en posisjon der man tror og mener at man sitter med definisjonsmakten over hva som er riktig og hva som er galt.

I forhold til flerkulturelt mangfold kan man ses dårlige holdninger og konsekvensene av disse i lys av postkolonialteori. Postkolonialteori omhandler hvilke konsekvenser koloniseringen hadde, da europeiske stormakter okkuperte og tok over makten i omtrent 90 % av landene i verden. Denne teorien har som mål å avdekke representasjonen og diskursene som former framstillingen av den ikke-vestlige verden. Teorien gjør oss bevisst på at det vestlige kunnskapsregimet, ved å argumentere for at disse representasjonene og diskursprosessene inngår i en kamp om makt. Det argumenteres også for at identiteten til den ikke-vestlige koloniserte befolkningen er konstituert i relasjon til identiteten til den vestlige koloniherr. Edward Said argumenterer med at man kan si at det den vestlige verden konstruerer en normal, der det som er sett på som normalen er den europeiske kulturen og intellektet og at dette fortsatt den dag i dag er overlegne andre kulturer og tankesett (Bjørnaas, 2021, s. 59).

Slik som Skogen og Haugen skriver påvirkes holdningene og verdiene gjennom oppdragelse og miljøet man er en del av. Med en tankegang om at noen mennesker er bedre enn andre, eller at et menneske er mer verdt enn et annet og at det er den «vestlige» måten å se på ulike

ting på er det riktige har vi allerede kommet langt inn i en «oss» mot «dem»-mentalitet i samfunnet der «oss» er vesten og «dem» er ikke-vesten. Når man dømmer egne skikker og verdier ut fra sin egen kultur og væremåte kalles dette at man har et etnosentrisk perspektiv (Eriksen & Sajjad, 2018, s. 47).

2.3 VERDIER

Verdier er noe som er betydningsfullt, noe vi vil strekke oss imot eller ønsker å ivareta. Utviklingen av samfunnet har endret det som tidligere har blitt sett på som «sentrale verdier» hos folk flest.

Det norske samfunnet har gått fra å være relativt homogent samfunn verdimesig til å bli et verdipluralistisk samfunn (Tholin, 2021, s. 101). En måte å definere, og litt enklere forstå et «verdipluralistisk samfunn» på er å se på det som en *integrasjons-tenkning* og et mer liberalt syn på samfunnet, altså at man gir alle individer like livsbetingelser eller muligheter (Brocmann, 2022)

Barnehagen må være imøtekommende og lydhør ovenfor foreldres ønsker og forventninger. Foreldre skal ikke føle på at deres verdier blir tatt for gitt. Samtidig er personalet i barnehagen pliktig til å ivareta alle barn, og se barnegruppen som et fellesskap og som en helhet (Tholin, 2021, s. 102).

2.4 ETIKK

Etikk kan sees på som en kognitiv refleksjon om hva som er rett og galt (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015, s. 39). Man kan også si at etikken er moralens teorilære. Min tolkning av grunnordene etikk og moral ut ifra Eidhamar og Leer-Salvesens forklaring er det at etikk er refleksjon, og moral er handlinger man velger å gjøre, eller ikke å gjøre med grunnlag i hva man tenker og mener om hva som er rett og hva som er galt. Man kan også se på moral som en handling og den etiske kvaliteten om vurderingen av handlingen (2015, s. 38). Etikk dreier seg ikke bare personlige meninger eller følelser om rett eller galt, men det er også en viktig del av det og arbeid med mennesker. I barnehagen er for eksempel taushetsplikt og meldeplikt faktorer der personalet er enig i løsningen, og som Eidhamar skriver om er dette noe man må ha proaktive etiske diskusjoner, slik at man vet hvordan man skal handle i en situasjon der disse elementene er relevant. Slike etiske diskusjoner om konkrete problemer kalles kasuistikk (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015).

PLIKTETIKK

For å kunne handle rett, har man i forkant av et møte med den etiske dilemmasituasjonen avgjort hva som er rett og galt. Her kan det igjen trekkes inn hvordan man skal handle i en situasjon der taushetsplikt står sterkt (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015, s. 41). Pliktetikken handler om at man begrunner handlingen med en handlingsregel, som for eksempel Norges lover, eller rammeplanen. Immanuel Kant er en tysk moral-filosof og er sett på som en av de største representantene for pliktetikk. Han forklarer at handling er moralsk riktig hvis den kan plasseres innenfor en norm av en allmenn mening om riktig og galt. (Tholin, 2021, s. 113). Pliktetikk finnes innenfor flere religioner. Innenfor religion kan pliktetikken bli som en lydighetsetikk. Med dette menes det at det som er rett og galt styres av en høyere moralsk autoritet. En slik autoritet kan for eksempel være hellige tekster som Koranen. Det kan også være religiøse ledere. Her kan det være krav om å være lydige mot autoritetene. (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015, s. 42.)

KONSEKVENSETIKK

Konsekvensetikk handler mer om å spørre etter løsninger og om å se eller skape en oversikt over mulig vinning eller tap. På forhånd bestemmes det hva som er moralsk, altså regelfølgningen, og i etterkant kan man vurdere over hva som viste seg å være rett og galt. Her er aksept for relativisme og historisk forankring sentralt (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015, s.43). Konsekvensetikken blir ofte sett i sammenheng med å være profesjonell/ en profesjonsutøver og fokuset ligger på å gå igjennom alternativene eller utfallet av handlingen i sammenheng med din yrkesutøvelse. En enklere forklaring er da at man analyserer mulige konsekvenser av handlingen før en gir den en moralsk dom. Samarbeid og felles enighet for de involverte er sentralt (2015, s. 43).

3.0 METODE

3.1 VALG AV METODE

Problemstillingen min tilsier at jeg er ut etter holdninger, meninger og tanker. For å innhente slik data vil metoden være kvantitativ fordi den fremmer sosiale fenomener. Jeg hadde ikke et mål om å teste allmenngyldig teori eller å bygge en teori (Nyeng, (2012) s. 71). For min problemstilling ble det mest hensiktsmessig å bruke intervju som metode for å fremme kvalitative funn (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 67-68). Det en kvalitativ metode i form av intervju ga meg, var rikholdige muntlige kilder som ga meg som *forsker* tolkninger som jeg kunne analysere (Nyeng, (2012)).

3.2 DATAINNSAMLING

Datainnsamlingsstrategien ble gjort som et semistrukturert intervju, der informantene fikk løse en case som åpnet for at de fikk snakke og reflektert mer rundt casen, enn hva et planlagt intervju hadde gjort. Den planlagte delen av intervjuet var oppfølgingsspørsmålene som informantene fikk underveis. Oppfølgingsspørsmålene ble tatt i bruk for å dreie samtalen videre, om informanten ikke hadde mer å tilføye i samtalen, og for å gi meg mer informasjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156-157).

I selve intervjuene brukte jeg diktafon og tok lydopptak. På denne måten hadde jeg funnene lagret og kunne gå frem og tilbake og høre på opptaket slik at jeg var sikker på at det jeg skrev var i samsvar med det informantene faktisk sa. Her hadde jeg ikke mulighet til, eller var avhengig av, for eksempel, min subjektive oppfatning og drøfting av hva eller hvordan informantene uttalte seg (Thagaard, 2018, s. 188).

Intervjuene ble gjort hver for seg, og informantene hadde ingenting med hverandre å gjøre. Oppfølgingsspørsmålene var planlagt. Alle informantene ble stilt det samme overordnede spørsmålet, og like oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Spørsmålene jeg stilte var åpne spørsmål der informanten fikk snakke fritt, uten mye innvending fra meg (Postholm, 2010, s. 96)

Det overordnede spørsmålet informantene ble stilt var «På hvilken måte kan man ta hensyn til foreldres krav og ønsker forankret i religion».

Casen lyder som følgende:

«Ole Martin er pedagogisk leder på en småbarnsavdeling. Hafeza er et av barna på avdelingen. Foreldrene til Hafeza forteller Ole Martin at de ikke ønsker at mennene i barnehagen skal skifte bleie på datteren sin og begrunner dette i deres muslimske tro. Ole Martin reagerer på dette og mener dette er kjønnsdiskriminerende og referere til rammeplanen under likestilling og likeverd»

Informantene ble ikke tilsendt intervjuguide med de konkrete spørsmålene, men et informasjonsskriv om tema og gjennomføring. I gjennomføringen var jeg på for det meste passiv og lot informantene snakke fritt. Begrunnelsen for dette var for å fange opp den enkelte informantens meninger og tanker som ikke kan sammenlignes med tall eller målinger (Dallan, 2020, s. 54).

Tidsrammen for intervjuet var på forhånd satt til at det maks ville ta 45 minutter, og dette var en realistisk tidsramme da de tre ulike intervjuene lå rundt 40 minutter for alle informantene.

3.3 INFORMANTUTVALG

Jeg hadde et kriterium for informantene og det var at informantene jobbet som pedagogiske ledere. Informantutvalget mitt ble gjort med et strategisk valg (Dallan, 2020, s. 79), da jeg kom frem til at kriteriet om informantene var i samsvar med problemstillingen og casen som er brukt som grunnlegger i oppgaven.

Fra tidligere praksis skaffet jeg meg den første informanten som hadde sagt ved endt praksis at hun gjerne deltok i informasjonsinnhenting til bachelor om jeg trengte det. Det ble derfor naturlig å ta kontakt med henne. Den andre informanten ble jeg tipset om av en bekjent som ga meg navn og telefonnummer til styrer i en barnehage hun hadde tilknytting til. Her ble jeg satt opp med en engasjert pedagogisk leder som gjerne ville stille på intervju. Den siste informanten ordnet en bekjent som jobber som pedagogisk leder i en barnehage, og hun spurte en av kollegaene sine om han ville stille og ga meg kontaktinformasjonen hans, slik at jeg kunne ha videre kommunikasjon med den det gjald.

Jeg var tidlig ute med å sende ut forespørslers og fikk raskt tak i informanter som ønsket og stille og fikk derfor gjennomført intervjuene fortløpende.

3.4 ANALYSEARBEID AV DATAINNSAMLINGEN

Analysearbeidet startet i etterkant av intervjuene og jeg transkriberte samme dag som intervjuet ble gjennomført. Dette ble gjort for å kunne starte analysen fortløpende og for å finne ut av hva intervjuet fortalte meg, helt konkret. Analysene av informasjonen ble kategorisert i likheter og ulikheter ut fra informantenes utsagn knyttet til temaene som ble presentert i problemstillingen. Ved å dele opp utsagnene etter kategori, har jeg gjort en god analyse som har gitt rom for ulike tolkninger av utsagnene (Dallan, 2020, s.94).

3.5 METODEKRITIKK

I valget av metode hadde jeg i forkant noen tanker om hvordan jeg på best mulig måte kunne finne relevant informasjon og kvalitet på det jeg fant. Ved å stille seg kritisk til egen forskningsmetode styrkes også kvaliteten på forskningen, og påliteligheten i det. Det er viktig for å kunne reflektere over egen informasjonsinnsamling (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

I det første intervjuet svarte jeg på en av informantenes uttalelse, med min mening angående det hun sa, og informanten fulgte opp med det «politiske korrekte» svaret ut fra tilleggskommentaren min, og akkurat denne uttalelsen valgte jeg å ikke ta inn i intervjuet da svaret informanten kom med var formet av meg. Ved at jeg førte informanten i denne retningen ble kanskje ikke svaret hos informanten sannferdig og en adekvat opplysning, da man kan tenke seg til at informanten var opptatt av å gjøre meg til lags, ved at informanten ga meg det svare informanten trodde jeg ønsket å få (Postholm, 2010, s. 69-70). Her må jeg ta selvkritikk for min relabilitet som forsker, da jeg i denne situasjonen ikke forholdte meg passiv slik som jeg hadde planlagt jeg skulle være. Med min uttalelse hadde jeg påvirkningskraft for påliteligheten hos informanten og svaret ble på et vis formet av meg (Thagaard, 2018, s. 187-188).

Relabiliteten i oppgaven er noe jeg stiller meg kritisk til og har undret på underveis om den er god nok. Nyeng sier det at det å ha relabilitet i oppgaven er en del av de nødvendige betingelsene for god forskning. Relabilitet handler om datainnsamlingen og om den er tillitsvekkende eller til å stole på (Nyeng (2012), s.105). Oppgaven er jo tross alt skrevet av meg, der tolkningene og teorien satt opp mot teorigrunnlaget, er basert på tanker jeg har gjort meg om temaet og funnene jeg har gått inn på.

3. 6 FORSKNINGSETIKK

Thagaard sier det at jeg som forsker har en viss makt fordi det jeg som velger hva som skal trekkes frem og belyses, samt at jeg har ansvaret for tolkningen av resultatet (Thagaard (2018), s. 196). Forskningsetikk handler også om hvordan jeg har behandlet personopplysninger og gjennomført intervjuet (Bergsland & Jæger, (2014), s. 83).

Jeg har ønsket å unngå at informantene opplever mine tolkninger som et problem eller usanne i forhold til resultatene som presenteres (Thagaard, 2018, s. 196) og har valgt å bruke lydopptak og transkripsjon av dette som gjør at jeg kan vise til informantenes uttalelser med både lyd og tekst opp mot hverandre.

4.0 ETISKE RETNINGSLINJER

Jeg sendte inn meldingsskjemaet 765418 hos NDS og fikk søknaden godkjent uten noen innvendinger. Med en NSD-godkjenning har jeg vist at jeg kan lage et forskningsdesign som har fått godkjennelsesstempel.

Jeg har brukt et informert samtykke der jeg har gitt informantene informasjon om undersøkelsens overordnede spørsmål og målet med undersøkelsen, at de stiller som frivillig i informasjonshenting og at de kan trekke seg og sine uttalelser når som helst om de måtte ønske det. Disse opplysningene sto både i informasjonsskrivet de fikk på forkant, det lå i samtykkeskjemaet og jeg fortalte informantene om dette før intervjustart. (Bergsland & Jæger, 2014). Jeg sa til informantene at de kunne få ettersendt transkriberingen av intervjuet om de ønsket og at de bare måtte ta kontakt, men har ikke fått noen henvendelser om dette.

Personlige opplysninger som navn og arbeidsplass har blitt anonymisert og jeg har valgt å presentere informantene med fiktive navn: Anne, Liv og Isak. Å bruke fiktive navn ble en bedre måte å presentere informantene med, istedenfor å bruke tallkoder som jeg først hadde tenkt. Ved å bruke navn blir presentasjonen av informantene virkelighetsnære og man kan enkelt se hvilket kjønn som uttaler seg, samt skille mellom uttalelsene fra informantene.

5.0 ANALYSE & DRØFTING

Dette kapittelet har jeg strukturert på den måten at jeg presenterer et funn og drøfter fortløpende etter funnet. Funnene er konkrete utsagn fra informantene og det trekkes tydelig frem i teksten. Kapittelet er delt opp i seks temaer med tilsvarende underoverskrifter og funnene kategoriseres etter dem.

I analyse og drøftingskapittelet viser jeg til casen flere ganger, og velger derfor å henvise til den her

«Ole Martin er pedagogisk leder på en småbarnsavdeling. Hafeza er et av barna på avdelingen. Foreldrene til Hafeza forteller Ole Martin at de ikke ønsker at mennene i barnehagen skal skifte bleie på datteren sin og begrunner dette i deres muslimske tro. Ole Martin reagerer på dette og mener dette er kjønnsdiskriminerende og referere til rammeplanen under likestilling og likeverd»

Før jeg starter å analysere og drøfte funnene ønsker jeg å presentere informantene. Alle informantene har jobbet lenge i barnehagen. Anne og Liv jobber i en barnehage med stort flerkulturelt mangfold. Isak jobber ikke i en flerkulturell barnehage.

Jeg har tatt et bevisst valg å sette ord som «oss og dem» i kursiv fordi dette viser til et jeg- og du budskap og er en viktig del av oppgaven min, der jeg ønsker å synliggjøre holdninger.

5.1 ET OVERORDNET SPØRSMÅL

I forkant av at casen presenteres for informantene stilte jeg informantene spørsmål om hvordan de som pedagogiske ledere tenker enn kan ta hensyn til foreldres ønsker og krav forankret i religion. Her trekker jeg frem Annes tanker om dette, da hun umiddelbart svarte kort og konkret. Noe som viser at hun har gjort seg opp tanker, meninger og erfaringer som legger grunnlaget for hennes holdninger til foreldre og ulike religioner

«enn skal møte kravene og ønskene med åpenhet, nysgjerrighet og en aksept for at vi har ulike religioner»

Det Anne sier her viser til at hun ønsker å anerkjenne foreldrenes ønsker og krav. Gjervan, Andersen og Bleka viser til at Norsk barnehagepedagogikk i flere tiår har vært preget av et

psykologisk anerkjennelsesbegrep (Gjervan, Andersen og Bleka, 2013, s. 96). Jeg tenker at dette er en fin måte å vise interesse for foreldrene og det gir meg et inntrykk av at hun er åpensinnet. For meg virker det som at hun har en positiv innstilling til andre mennesker, som kanskje tenker annerledes enn seg selv. Dette mener jeg er viktig i arbeid med flerkulturelle barn og foreldre.

5. 2 ARGUMENTER FOR, Å IMØTEKOMME ØNSKET OG KRAVET FRA FORELDRENE

Etter at casen presenteres for informantene spør jeg de om hvordan de som pedagogisk ledere ville løst utfordringen som casen presenterer. Det er samsvar mellom det de sa før casen, med det de sier etter casen og jeg velger derfor å slå sammen drøftingen av punkt 5. 1 & 5. 2

«De forklarer det ut ifra sin religiøse overbevisning. De begrunner det i sin muslimske tro. Det er noe å anerkjenne hva andre folk tror på, og så lenge det lar seg gjøre ville jeg møtt dem på dette»

«jeg som pedagogisk leder kan ikke påberope meg at det du sier er feil. Jeg står ikke i en posisjon til å si at det de mener er feil»

Barnehagen må være imøtekommende og lydhør ovenfor foreldres ønsker og forventninger og foreldrene skal ikke føle at deres verdier blir tatt for gitt (Tholin, 2021, s, 102). Man ser på informantens uttalelse at de vil imøtekomme ønsket og kravet. Jeg tenker at det er positivt at de pedagogiske lederne tenker slik, da det for meg oppfattes som at de har en positiv innstilling og et anerkjennende syn på andre mennesker. Imøtekommelse kan også sees på som anerkjennelse, og psykologisk anerkjennelsesbegrep er knyttet til prinsippet om likeverdighet og til det å vise respekt for andres opplevelsesverden. Om personalet har en anerkjennende væremåte vil det gi foreldrene og barnehagen et rom for både det som er likt og forskjellig fra seg selv (Gjervan, Andersen og Bleka, 2013).

Det informantene sier om å skulle imøtekomme ønsket og kravet er at de gjerne ønsker å gjøre det. Samtidig poengterer de at de syns casen er utfordrende. Jeg tolker det også slikt at konsekvensetikken er med å avgjøre at de ønsker å imøtekomme foreldrenes ønsker og krav og tenkte at imøtekommelsen er en handling der de analyserer mulige konsekvenser for handlingen før de gir en etisk vurdering (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2015, s. 42), for å vurdere, slik som barnehagen har som mål: om det er for barnets beste eller ikke.

En kort oppsummering av mitt samlede inntrykk av hvorfor enn, ifølge informantene skal imøtekomme foreldrenes ønsker og krav, ser jeg på dette som at imøtekommelse handler om å vise respekt og anerkjenne den andre parten i forholdet. I denne sammenhengen er forholdet mellom barnehagen og foreldrene.

5. 3 ARGUMENTER IMOT Å IMØTEKOMME ØNSKET OG KRAVET

Informantene har et felles argument imot det å imøtekomme ønsket og kravet. Argumentet er det at barnehagehverdagen skal gå opp. Her mener de det at den pedagogiske lederen må få gjort jobben sin og jobbe de vaktene man er satt opp på. Det betyr at den pedagogiske leder både jobber tidlig og seinvakt, som innebærer at han er på avdeling alene med barna. Jeg tenker at de har et poeng med dette, da man som pedagogisk leder, eller alle ansatte for så vidt har en arbeidsbeskrivelse om hvordan jobben skal utføres.

«Vi har et lovverk vi skal følge, og det er vår jobb som ansatte i barnehagen å ivareta og vise omsorg for barnet. Det å imøtekomme ønsket og kravet kan gå på bekostning av barnet»

Liv er den eneste av informantene som trekker frem rammeplanen i løpet av intervjuet, og som profesjonsutøver har man et samfunnsmandat som skal følges. Barnehagelærerens samfunnsmandat er blant annet det å sørge for at styringsdokumenter som rammeplanen og barnekonvensjonen følges (Tholin, 2021, s. 34.). Styringsdokumentet for barnehagen, rammeplanen sier det at den pedagogiske lederen har ansvar for å veilede og sørge for at rammeplanen og barnehageloven oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Dette innebærer å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i tråd med godt faglig skjønn. Andre deler av pedagogisk leders ansvar er å arbeide med planlegging og gjennomføring (Kunnskapdepartementet, 2017). Dette gjør argumentet med at barnehagehverdagen skal gå opp, en relevans i forhold til casen da det å imøtekomme ønsket kan gå på bekostning av for eksempel kjønnsfordelingen på avdelingen som noen av informantene nevnte. Selv om rammeplanen beskriver pedagogiske lederes ansvar på den måten som jeg har forklart tidligere sier også rammeplanen at barnehagen er forpliktet til å drive barnehagen i samsvar med det fellese verdigrunnlaget, altså det å ha respekt for menneskeverdet, åndsfrihet, nestekjærlighet, likeverd og solidaritet (kunnskapsdepartementet), noe som jeg mener man må se i sammenheng med det å imøtekomme ønske så langt det lar seg gjøre.

Informantene argumenterer også imot å imøtekomme ønsket og kravet fra foreldrene med hva konsekvensene av imøtekommelsen kan være.

«Det er ikke for barnets beste å gå med en full bleie over lang tid. Barnet får sår og vondt, det lukter vondt og barna rundt er rask på å si ifra om et av barna lukter og trengs å skifte bleie på. Hva gjør dette med barnet, for dette kan jo være en krenkelse av barnet»

Rammeplanen sier at barnehagen skal ivareta barns grunnleggende behov (Kunnskapdepartementet, 2017, s.19). I grunnleggende behov ligger det fysiske behov, helse og hygiene. Argumentene hos informantene ser jeg på som sterke, med den forutsetningen at de ikke kan tilrettelegge for at bleien faktisk blir skiftet.

Det å tilrettelegge for kravet og ønsket blir både brukt som et argument for og imot å imøtekomme ønsket. Argumentet for å imøtekomme blir ofte slått ned fordi informantene tenker at det går på bekostning av barnehagehverdagen og ressursene det kreves for å tilrettelegge for at barnet kun skal bli skiftet på av en kvinne.

«den mannlige pedagogiske lederen kan gi beskjed til foreldrene om hvilke yttervakter han jobber, slik at foreldrene kan levere senere og hente tidligere di dagene mannen er alene på avdelingen»

Anne og Isak foreslår at man kan få hjelp fra en annen avdeling. Samtidig ser jeg også at informantene argumenterer delvis mot seg selv. Her mener jeg at de viser til konkrete forslag om å løse det som står i veien for muligheten til å tilrettelegge og deretter slå fast at det ikke er mulig å tilrettelegge.

«Barnehagen er en institusjon og at det ikke kan forventes spesialsydd tilværelse, og om alle kravene og ønskene forventes imøtekommelse burde foreldrene heller vurdere å skaffe seg en «dagmamma». Eller, Vi kan ikke flytte alle damer på en avdeling, da hadde damene måttet skifte avdeling i takt med det barnet for at dette skal gå opp»

Disse uttalelsene ser jeg i sammenheng med problemorientert tilnærming til foreldrene. Her handler det om hvilke holdninger personalet har til foreldrene. Det er tendenser til at pedagogene har en forventning til at samarbeidet med foreldrene blir vanskelig (Sand, 2008, s. 89). Isaks utsagn om å heller velge dagmamma over barnehage blir en måte å tenke at foreldrene mangler majoritetskulturell kompetanse på. Argumentet som brukes om å ikke være en *spesialsydd tilværelse* opp mot det reelle kravet og ønsket, som kan tilrettelegges for, blir utsagnet og tankene rundt det, en måte å se på foreldrene som arbeidskrevende over personalets manglende samarbeidskompetanse (Sand, 2008). Holdninger som dette kommer til uttrykk når mennesker forholder seg til mennesker. Informantene tar et valg om å ikke

imøtekomme foreldrenes ønsker og krav. Valget de gjør kan være en konsekvens av holdninger man har. Holdninger vektlegges også ut fra hvilket miljø man er i (skogen & Haugen, 2013, s. 106), og i et miljø med problemorientert tilnærming blir slike holdninger mer synlig.

Jeg sitter med et samlet inntrykk av at argumentene om å ikke imøtekomme ønsket og kravet fra foreldrene kan forstås som informantenes tanker om hva som er barnets beste. Jeg tenker også at informantene kanskje ser på det slik at konsekvensene av å imøtekomme foreldrene på deres ønske og krav gir for store konsekvenser for barnet. Det at barnehagehverdagen skal gå opp og at de ansatte skal få gjort jobben sin er et argument jeg godt forstår, samtidig som jeg undrer over om det egentlig brukes som en unnskyldning for å slippe å tilrettelegge. Jeg tenker at ean kan alltid se muligheter. Jeg mener også at i yrker som innebærer ulike mennesker som omgås ulike mennesker at man heller bør legge vekt på at det kan oppstå utfordringer, som man kan prøve å løse, istedenfor å tenke at det oppstår problemer som man ikke kan løse.

5. 4 FORELDRESAMARBEID

Ingen av spørsmålene jeg stilte var direkte mot foreldresamarbeid, men informantene henviste ofte til foreldresamarbeid. Derfor bestemte jeg meg for at informantenes fokus på foreldresamarbeid var et funn i seg selv. I denne delen omtaler jeg informantene som en samlet gruppe. Dette gjør jeg fordi tankene og meningene om foreldresamarbeid samsvarer med hverandre og er såpass like. Her må jeg poengtere for å oppklare at intervjuene har foregått separat.

Funnene dreier seg om at informantene tenker det er viktig å ha dialog med foreldrene for å få innsyn og forståelse for foreldrenes og deres tanker som ligger i ønske og kravet. Ved å få til et godt samarbeid sier informantene at man bedre kan møte hverandre og få bedre forståelser for begge perspektiver, altså barnehage og foreldre. For å unngå misforståelser som å ikke føle seg forstått eller respektert er det behov for at barnehagen og foreldrene samarbeider. I samtale med foreldrene der begge perspektiver blir sett og hørt finner man en felles interesse hos barnehagen og foreldrene som er *barnets beste*. I et godt samarbeid er det viktig med åpenhet og gjensidig tillit, respekt og tiltro til hverandre. (Gotvassli, 2015, s. 98.)

I denne sammenhengen har informantene en ressursorientert tilnærming til foreldresamarbeidet. De ønsker å være åpne for å få innsyn i foreldrenes tankegang og ønsker å skape seg en bedre forståelse ved hjelp av samarbeid med foreldrene (Sand, 2008, s. 88).

Alt pedagogisk arbeid må ha menneskeinteressen i sentrum. Enn må vise interesse og åpenhet for foreldrene og ta kontakt med dem. Uten en positiv interesse og ønske om å forstå foreldrene og deres ønsker får man ikke gjort en bra jobb i foreldresamarbeidet (Glaser, 2018, s. 101). Respekt er en viktig del av foreldresamarbeidet og selv om man ikke tenker likt eller deler meninger om hva som er rett og galt i forhold til en situasjon er det fullt mulig å både akseptere og respektere andre, selv om de ikke er lik som *oss selv* (Eriksen & Sørheim 2006 i Sand, 2008, s. 80).

5. 5 KJØNNSDISKRIMINERING

Jeg stiller informantene spørsmål om de tror religiøse ønsker og krav kan *trumfe* kjønnsdiskriminering eller omvendt. Her opplever jeg at informantenes tanker rundt temaet er at det ikke dreier seg om kjønnsdiskriminering, fordi foreldrene begrunner ønsket og kravet med forankring i deres tro. Et av svarene til oppfølgingsspørsmålet er at kjønnsdiskriminering blir en måte å fornærme seg på, og det er opp til en selv å føle seg diskriminert eller ikke.

«De tenker ikke kjønnsnøytralt på samme måte som vi gjør. Kvinner tildekkes med hijab, og døtrene begynner også å bruke hijab etter hvert – uten å skjønne hva dette utløser i den «andre enden»»

Hva hun mener med at det er noe som «utløses i den andre enden» greier jeg ikke helt å forstå, men kan regne med at dette har med *våre* – altså vestens syn og tanker om hva kjønnslikestilling er og ser på muslimske kvinner som undertrykt. Bjørnaas skriver at det har blitt en politisk kampsak at vestlige sekulære feminister å fordømme islam og muslimske menn som kvinneundertrykkende, for å rettferdiggjøre motstand mot muslimsk innvandring. Likestilling utviklet seg til å være en norsk verdi og en slags definisjon på norskhet på 90 tallet, og vestens måte og tenke på kjønnsdiskriminering og kvinneundertrykkelse har blitt *det riktige synet* (Bjørnaas, 2021, s. 55). Slike verdier er det nok mange av de som er oppvokst i vesten som har, og enn tenker kanskje ikke, at enn i lys av for eksempel postkolonialteori har et slags verdenssyn der *våre* meninger ikke alltid er definisjon på hva som er riktig og hva som er galt. Etikk og moral er handlinger man velger å gjøre, eller ikke å gjøre med grunnlag i hva man tenker og mener om hva som er rett og hva som er galt. (Eidhamar & Leer- Salvesen, 2015, s. 38). Informanten gjør dog ingen spesifikk handling, men sier det hun sier – mest sannsynlig ut fra hva hun teker om rett og galt.

«Jeg tar konsekvensene av å være mann i barnehagen og er ekstra påpasselig i noen situasjoner»

Som eneste mann sier Isak at han må ta konsekvensene av å være mann i barnehagen. Man kan tenke seg til at utsagnet kommer fra en tradisjonell kjønnsstereotyp og en stigmatisering av menn, her spesielt med tanke på menn og barn. Videre poengteres det at han *kan være så snill og god som han er*, men anerkjenner at det finns menn som ikke er det. Menn som ikke sess på som snille stigmatiseres ofte, og man assosierer dette med vold og seksuelle overgrep. Enn må faktisk bekjenne seg når man jobber med barn, at det finnes voksne mennesker som overskrider grenser og påfører barn forferdeligheter som dette. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet viser til at 98- 100% av de som forgriper seg på jenter er menn og i all hovedsak i ett av tre tilfeller en voksen, utenfor familien som barnet kjenner er de som er overgriperen. (Barne- ungdoms- og foreldredirektoratet, 2021). Med denne statistikken skjønner jeg at enn som mann i barnehagen kan tenke på dette og være redd for at andre kan ha visse tanker angående temaet. Det kan være vanskelig når menn settes i en bås som denne, og det er viktig at enn også her skiller mellom menn ut fra et verdibasert syn. En drøfting rundt menn i barnehage med tanke på fordommer og stigmatisering rundt overgrep har vært vanskelig å finne konkret teori å drøfte opp mot.

«Nakenhet og islam – i deres tro er det å vise kjønnsorgan og hud noe *de ikke skal vise frem*. Dette er noe *de skal skjemmes over og syns er skamfullt*»

I et googlesøk på nakenhet og islam kommer jeg igjen inn på islam.no der det er snakk om nakenhet og soling. Ghozland sier det at først og viktigst når det kommer til å kle av seg er det at man er pålagt ifølge islam å skjule sin *awrah*: den private delen av kroppen. (Ghozland, 2004). I sammenheng med denne informasjonssiden er spørsmålet knyttet til noe annet en bleieskiftet og handler om å skjule sin *awrah* for andre enn ektefelle, men jeg har valgt å ta med dette med den begrunnelsen at man selv kan ut fra de generelle reglene som settes i islam, velge hvordan man ønsker å praktisere reglene. Rammene setter islam til grunn, men i kraft av at man er pålagt, ifølge islam å skjule den private delen av kroppen (Ghozland, 2003). Mange assosierer tildekking som et signal om at man blir undertrykt, men man må ikke glemme at flere kvinner selv velger å bruke hodeplagget frivillig som for eksempel en identitetsmarkør. Tolkning av hva som er frihet- og ufrihet, kan dreie seg om menneskerettigheter (Eriksen & Sajjad, 2018, s. 170-171).

5. 6 DE OG DEM, VI OG OSS

En refleksjon over materialet i analysen som en helhet er spørsmålet om definisjonsmakten som informantene syntes å sitte med selv. Tre av uttalelsene forundret meg og er noe jeg virkelig stiller spørsmålstegn ved i etterkant av intervjuet.

Glaser skriver om personalets holdninger til foreldre, at det er viktig at vi som fagpersoner anerkjenner den påvirkningskraften vi har, og ikke minst definisjonsmakten vi har ovenfor foreldre. Dette omhandler profesjonell autoritet (Glaser, 2015, s. 96). Dette kan også kobles opp mot Gotvassli åtte kilder til makt. Der posisjonsmakt kan kobles opp mot definisjonsmakten fordi det omhandler hvilken posisjon du som profesjonutøver har ovenfor foreldrene til barnet (Gotvassli, 2019, s. 281-282).

«Det er jo oppgående, kloke, fornuftige folk og de evner jo å se andre perspektiver selv om det tar tid»

Når Anne sier at foreldrene *evner å se andre perspektiver* og at hun over tid har sett at religion og religiøs overbevisning *mykes opp* begynner jeg å undre over hvilken kraft enn har til å overtale og overbevise foreldre. Som en profesjonutøver med påvirkningskraft kan du også påberope deg en definisjonsmakt der man igjennom påvirkningskraften man har, for eksempel, kan overtale andre, der det beste argumentet vinner. Å overtale andre forutsetter at man har et subjekt- objekt-forhold der den andre manipuleres gjennom overtalelse, slik at den som overtaler får det som man ønsker (Glaser, 2013). Annes uttalelse kan også oppfattes som nedlatende og noe som på beordrer foreldrene en viss stilling og kompetanse. Jeg oppfatter det slik at informanten på en eller annen måte, rett og slett dum-gjør foreldrene, ut fra informantens definisjon på hva som er riktig og galt. Det kan tenkes at uttalelsen kommer fra et etnosentrisk perspektiv som fører til en moraliserende og nedlatende holdning ovenfor foreldrene (Sand, 2008, s. 81). Man kan også se det slik at informantens syn er konstruert som rasjonelt og progressivt og ser på denne gruppen, altså etnisk norske som en norm og et referansepunkt i en binær analyse, altså en sannhet (Bjørnaas, 2021, s. 59).

«Man kan si at Ole Martin er som pappa. Han skifter bleie på barnet og *her er det helt normalt*. Vi stoler på dem som jobber her. Barnehagen skal gi best mulig informasjon til *dem*, slik at *de* ser at dette er det beste for barnet»

Gardell hevder at et kjennetegn på en islamofobisk diskurs er at muslimer er slik vi snakker om de på og ikke med (Gardell, 2011, s. 61), og Foucault betegner diskurser som blant annet noe som tvinger frem bestemte måter å snakke på innenfor en bestemt samfunnsmessig ramme. For å finne «sannheten» i det som blir sakt kan man dekonstruere og løfte frem det som skjuler seg i det som blir sakt (Bjørnaas, 2021, s. 58). Om jeg dekonstruerer det Anne sier om at foreldrenes religiøse overbevisning *mykes opp* og Livs utsagn om at barnehagen skal gi best mulig informasjon slik at *de* forstår at dette er det beste for barnet kan man sette det på spissen og tenke at sannheten i det de sier er at «*det riktige å gjøre er å høre på meg/oss, og foreldrene må tilpasse seg meningene våre for å forstå og passe inn i møte med og forståelsen for barnehagen*».

Informanten bruker en undervisningstone ovenfor foreldrene, og vil *lære* foreldrene hva som er rett og galt. Uttalelsen kan man også knytte opp mot Palludans antropologiske tilnærming til anerkjennelse. Palludan (2007) har sett på hvordan barn og foreldre kan oppleve ulik grad av anerkjennelse i barnehagen. Når det kommer til flerkulturelle barn ser man ofte at disse barna blir møtt med en undervisningstone, men barn som har en sosiokulturell bakgrunn som likner personalet selv blir møtt med en utvekslingstone, som gir større mulighet for medvirkning og deltakelse. Relasjoner mellom personalet i barnehagen kan bidra til å produsere og reprodusere ulikheter i barnehagen og samfunnet (Palludan, 2007, i Gjervan, Andersen og Bleka).

Ser jeg på Glasers definisjon på jeg og du- budskapet som jeg har valgt å se i sammenheng med forholdet til flerkulturelle foreldre i barnehagen, kan man i stor grad se at i kommunikasjonsfeltet med flerkulturelle foreldre si at dette er til stede i begge informantuttalelsene. Her er det mer et du- budskap da dette kjennetegnes ved at den pedagogiske lederen definerer og antar andre, altså de flerkulturelle foreldrene ved å gi dem egenskaper. Som for eksempel de gjør slik og sier slik, som en samlebetegnelse for *alle flerkulturelle foreldre*. Jeg- budskapet henviser til observasjoner eller foreldrenes utsagn ved å ikke anta eller vurdere noe uten å gi de/det bestemte egenskaper (Glaser, 2018, s. 102-103).

«barnet blir ikke mindre muslimsk av at det er en mann som skifter bleien»

Her vil jeg vise til Thorsen og Winje, og deres forklaring om at det ikke finnes ett syn på barn og islam, og at dette varierer fra miljø til miljø. Videre sier de at enkelte forestillinger er sentrale og felles for mange muslimer som baserer seg på Koranen og hadith (Thorsen og Winje, 2017, s. 181). Denne uttalelsen er også veldig generaliserende og man kan tolke det slik at Liv selv har gitt seg definisjonsmakten til å si denne påstanden. Ghozland sier det at

islam setter generelle regler og at disse er fleksible rammer for hvordan klær skal være, og dette kobler jeg opp med tildekking. Man er fri til å velge en annen form når man ønsker å praktisere disse reglene, som passer til sine omgivelser samt tradisjoner, men at disse rammene setter koranen til grunn (Ghozland, 2003).

Uttalelsen fra Liv kan tolkes som en blanding av *gal kontekstualisering* og *etnosentrisme*. Kontekstualiseringen blir som at et fenomen plasseres i en sammenheng, der fenomenet ikke hører hjemme. Dette blir rent faktisk en feil. Det vil altså si at det Liv sier ikke bare er fordomsfullt (Eriksen & Sajjad, 2018, s. 47). Samtidig må man kanskje se at uttalelsen kommer fra en påstand? En påstand der den fremmedes skikker og verdier vurderes ut fra egne verdier og skikker. Altså et etnosentrisk perspektiv (Eriksen & Sajjad, 2018), der påstanden er at barnet *ikke blir mindre muslim* av at en mann skifter bleie på det.

Eidhamar sier det at islam er en religion som gir mange regler for hvordan man skal leve. Her er det viktig å understreke det at variasjonene mellom hvilke regler som de ulike individene følger kan være store (Eidhamar, 2018, s. 113). Det Liv sier kan man koble opp mot at hun oppfatter islam som en forbudsreligion, og tenker slik fordi muslimer har mange konkrete regler for livet (Eidhamar, 2018). I barnehagen kommer disse konkrete reglene i uttrykk ved at barnehagelæreren er opptatt av hva de muslimske barna *kan* og *ikke kan* gjøre.

Menneskesyn og verdier kommer til uttrykk i holdninger (Hammerlin & Larsen, 1997, s. 41).

Islamofobi kjennetegnes som en diskurs av essensialistiske forestilling og framstillinger om muslimer. Bangstad og Døving definerer det som en systematisk generaliserende form for fordomsproduksjon av en antatt eller reel tilknytning til islamsk tro og praksis. Muslimer som sier ting som ikke stemmer med samfunnets fordommer om islam blir ikke hørt (Bangstad & Døving, 2015, s. 94). Grunnen til at jeg trekker frem islamofobi i sammenheng med dette er fordi jeg kan tenke meg til at Livs uttalelse er sett fra en generaliserende side og en antakelse om barnet og foreldrenes tro, ovenfor en reel tilknytning til foreldrenes tro og praksis.

Foreldrene og barnehagen kan ha ulikt syn på hva *barnets beste* er og jeg ser at informantene uttaler seg som at deres definisjon om hva som er det beste for barnet er det som er riktig. Mennesker tenker rasjonelt og fornuftig fra eget ståsted og enn må huske at det ikke kun er personalet som forstår seg på barnet og barneoppdragelse (Sand, 2008, s. 80).

6.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne studien har jeg fått et innblikk i noen pedagogiske lederes tanker, meninger og holdninger om hvordan man kan imøtekomme foreldres ønsker og krav forankret i religion. Jeg har belyst det etiske dilemmaet i casen som omhandler hvordan enn kan ta hensyn til ønsker og krav fra foreldre. Søkelyset har ligget på informantenes uttalelser om deres meninger og tanker og jeg har i lys av det fått sett holdningene hos informantene. Fokuset har vært på informantenes argumenter opp mot det overordnede spørsmålet om hvordan de som pedagogiske ledere ville løst utfordringen som casen presenterer.

Det etiske dilemmaet belyste både religion og kjønnsdiskriminering, og i arbeidet med prosjektet har jeg fått reflektere over at oppgaven i store deler handler om diskriminering, og dette belyses blant annet i bruken av postkolonial- teori. Uavhengig av dette har jeg fått innblikk i at det finnes gode argumenter både for og imot å imøtekomme ønsket og kravet. Funnene viser til det at enn kan imøtekomme ønsket og kravet ved visse forutsetninger, og det viser også at det er noen utfordringer med å imøtekomme det. Informantene drøftet selv under intervjuet og veide for og imot, noe som ga meg innblikk i at det er vanskelig å fastslå om man kan, imøtekomme ønsket og kravet, eller om man ikke kan, imøtekomme ønsket og kravet.

Man kan se at jeg har stilt meg kritisk til noen av funnene, og det kritiske blikket mitt har ført meg dit at jeg har måttet møtt egne tanker, meninger og holdninger og drøfte rundt dem. Jeg har blant annet skrevet om hvem det er som sitter på definisjonsmakten over hva som er rett og galt. Jeg ble på et tidspunkt nødt til å stille meg selv til veggs og spørre om det var etisk riktig ovenfor informantene at jeg argumenterte og påpekte ting jeg var uenig i og påsto at uttalelsen enten var riktig eller galt. Min etiske vurdering gjorde at jeg endret noen av argumentene mine og prøvde å se det fra deres synspunkt. Jeg måtte i et segment endre motargumentet mitt, da det var for bastant uttalelse koblet opp mot en enkelt informant. Jeg har likevel drøftet kritisk rundt noen av funnene.

Arbeidet med studie har gitt meg tanker om hvor viktig det er at man som personal i barnehagen tenker over egne holdninger og hvordan man uttrykker dem. Bevisstgjøring av hvordan en i møte med andre mennesker uttrykker seg, og hvordan det kan oppfattes av den

andre parten er viktig å være bevisst. Satt det på spissen ut fra egne tanker spør jeg: Enn ønsker vel å oppfattes som imøtekommende, omsorgsfull og respektfull, når man har valgt et yrke som dette? Med den statistikken vist fra statistisk sentralbyrå som tilsier at en femtedel av Norges befolkning er flerkulturell (Statistisk sentralbyrå, 2022) er det tydelig at vi som arbeider i barnehagen må ha en flerkulturell forståelse. Et åpent sinn der respekt, forståelse og nysgjerrighet for den andre er en vesentlig verdi. Forskjeller som religion og kultur trenger ikke å være en utfordring eller et problem. Det handler om å ha et nyansert blikk på muligheter og ressursene det kan gi.

Ut fra analyse av funnene konkluderer jeg med at jeg ikke kan gi noe håndfast svar på hvordan man kan ta hensyn til foreldres ønsker og krav forankret i religion, slik som problemstillingen min etterspør. Den avgjørende faktoren her er det at funnene kun er relevante for akkurat denne studien, fordi den har hatt begrensninger for informasjonsinnhenting i den form at oppgaven kun kan tale for *noen* pedagogiske lederes tanker og meninger om problemstillingen min. Den kan derfor ikke brukes som et studium som taler for alle pedagogiske ledere i Norge.

Problemstillingen hadde vært interessant og spennende å kunne forske videre på. Hadde denne studien vært større, med mindre avgrensinger, et bredere utvalg av informanter og en større representasjon fra pedagogiske ledere rundt omkring i Norge hadde det kanskje vært mulig å nærme seg en konklusjon som kan si noe om hvordan man kan ta hensyn til foreldres ønsker og krav forankret i religion.

Etterspør problemstillingen kun ett syn på hvordan man kan ta hensyn til foreldres krav og ønsker, og kan man egentlig finne kun *en*, måte å ta hensyn på? Hvor kommer pedagogenes holdninger og verdier inn, og hvordan kan man definere hva som sees på som den *riktige* måten å imøtekomme foreldres ønsker og krav?

7.0 LITTERATURLISTE

- Alsaker, L & Saugestad, K. (programledere). (2021- 28.04.2022) *Hele historien: 22 juli*. [Audio podkast]. NRK [22. juli - Hele historien - NRK Radio](#)
- Bangstad, Sindre og Cora Døving. (2015). *Hva er rasisme*. Universitetsforlaget.
- Barne- ungdom- og familiedirektoratet.(2021, 01.09). *Seksuelle overgrep mot barn*. [Seksuelle overgrep mot barn \(bufdir.no\)](#)
- Bergsland, D M & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (utg.1) Cappelen Damm Akademisk
- Bjørnås, T M I. (2021). Kjønnlikestilling i norsk innvandringspolitikk: å frigjøre muslimske kvinner fra kvinnefiendtlige islam. *Tidsskrift for islamforskning*. (15), 54-74. 10.7146/tifo.v15i1.125315
- Brockmann, G. (2021, 13.07). Integrering. Store norske leksikon. Hentet 29.04.2022 fra [integrering – Store norske leksikon \(snl.no\)](#)
- Ghozland, B. (13.08. 2004). *Spørsmål og svar: Nakenhet og sol*. Islam.no [Islam.no](#)
- Ghozland, B. (05.12.2003). *Spørsmål og svar: klesregler i islam*. Islam.no [Islam.no](#)
- Chow, R. (2003). Where have all the Natives Gone? I Reina Lewis og Sara Mills (red.): *Feminist Postcolonial Theory: A Reader*. Routledge
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS
- Eidhamar, L, G & Leer-Salvesen, P (2015) *Nesten som deg selv* (utg. 4). Cappelen Damm Akademisk
- Eidhamar, L, G. (2018). *Små mennesker- Stort mangfold. Religioner og livssyn i barnehagen*(utg.3). Cappelen Damm Akademisk

- Eriksen, T H & Sajjad, T A. (2018). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge* (utg.6). Gyldendal Akademisk
- Gardell, M. (2011). *Islamofobi*. Spartacus Forlag
- Gjervan, M, Andersen, C E & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*(utg.2). Cappelen Damm Akademisk
- Gotvassli, K Å. (2015). *Boka om ledelse i barnehagen*(utg.1). Universitetsforlaget
- Gotvassli, K Å. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen*(utg.2). Universitetsforlaget
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*(utg.1). Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*(utg.2). Universitetsforlaget.
- Hammerlin, Y & Larsen, E. (1997). *Menneskesyn i teorier om mennesket*(utg.1). Gyldendal Norsk forlag AS
- Kvale, S & Brinkmann S. 2015. *Det kvalitative forskningsintervju*(utg.3). Gyldendal akademisk
- Kunnskapdepartementet. (2017.) *Rammeplan for barnehagen: forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*(utg.1). Fagbokforlaget
- Palludan, C. (2007). *Børnehaven gjør en forskjell*. I Gjervan, M, Andersen, C E & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*(utg.2). Cappelen Damm Akademisk
- Postholm, M B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*(utg.2). Universitetsforlaget

Røthing, Å. (2017). *Mangfolds-kompetanse. Perspektiver på undervisning i yrkesfag*(utg.1).

Cappelen Damm Akademisk

Sagberg, S. (2012). *Religion, verdier og danning. Barns møte med de store spørsmål i livet.* fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Sand, S. (2008). *Ulikheter og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*(utg.1).

Oplandske Bokforlag AS

Skogen, E (red), Haugen, R, Lundestad, M & Slåtten, M V. (2013). *Å være leder i barnehagen*(utg.2). Fagbokforlaget.

Statistisk sentralbyrå (2022, 07. mars). Innvandrere og norskfødte med innvandringsforeldre.

[Innvandrere og norskfødte med innvandringsforeldre \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/innvandrere-og-norskfoedte-med-innvandrerforeldre)

Statistisk sentralbyrå (2022, 24. februar). Befolkning. [Befolkning \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/befolkning)

Svarttrost produksjon (2021- 28.04.2022) Noen å hate. [Audio podkast]. Aftenposten. [Noen å hate – Aftenposten Podkast](https://www.aftenposten.no/podkast/noen-a-hate)

Sødal, H K (2018). *Kristen arv og tradisjon i barnehagen*(utg.6). Cappelen Damm Akademisk

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*(utg.4).

Fagbokforlaget

Tholin, K, R (2021) *Profesjonsetikk for barnehagelærere*(utg.2). Fagbokforlaget

Thorsen, I T & Winje G. (2017). *Religioner, mangfold og etikk i barnehagen*(utg.2). Cappelen Damm Akademisk

8.0 VEDLEGG

8.1 VEDLEGG 1 – SAMTYKKESKJEMA

Vil du delta i forskningsprosjektet

Bachelor oppgave – profesjonalitet i flerkulturell forståelse

«Hvordan ta hensyn til foreldres krav og ønsker forankret i religion»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innblikk i ulike pedagogiske lederes tanker om religiøse krav fra foreldre. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Informasjonen fra deg og de andre informantene skal brukes i en bacheloroppgave. I bacheloroppgaven skal jeg skrive om hvordan pedagogiske ledere skal forholde seg til religiøse krav fra foreldrene. Jeg ønsker at du deltar ved å løse en case for å få dine meninger som pedagogisk leder om temaet. Informasjonen skal kun brukes i bacheloroppgaven.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds minnehøgskole, ved Svein Sando er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det skal til sammen delta tre ulike pedagogiske ledere i informasjonsinnsamlingen og jeg ønsker at du er en av dem som deltar.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden som skal brukes er et intervju. Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at det blir tatt lydopptak av hele sekvensen. Dette vil ta deg ca. 45 minutter. I forkant av utdeling av casen blir du stilt et par spørsmål, deretter får du utdelt en case opplest av meg og i papirform som du kan ha foran deg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det vil ikke bli tatt opp navn eller hvilken barnehage du jobber i, og du blir holdt helt anonym.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene Jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være meg, Jenny Dahl Brøndbo og bachelorveilederne Svein Sando og Nassira Essahil Vik, ved Dronning Mauds minnehøgskole som har tilgang til opplysningene.

Du vil anonymiseres og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste. *For eksempel: kandidat 1.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 29.04.2022

Lydopptaket vil bli oppbevart på ekstern lagringsplass og etter at lydopptaket er skrevet ned i et dokument blir lydopptakene slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning Mauds minnehøgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene

å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende

å få slettet personopplysninger om deg

å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Jenny Dahl Brøndbo - Student

Svein Sando – Dronning Mauds minnehøgskole

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

student

Svein Sando

Jenny Dahl Brøndbo

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Bacheloroppgave – profesjonalitet i flerkulturell forståelse* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

å delta i en caseløsning med lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.2 VEDLEGG – INTERVJUGUIDE

Intervjuguide

Start med å fortelle litt om deg selv

- Alder
- hvor lenge du har jobbet i barnehage
- hvor lenge du har jobbet som pedagogisk leder
- når du tok utdanning

Hvordan tenker du som pedagogisk leder dere skal møte religiøse krav og ønsker fra foreldrene?

Ole Martin er pedagogisk leder på en småbarnsavdeling. Hafeza er et av barna i avdelingen. Foreldrene til Hafeza forteller Ole Martin at de ikke ønsker at mennene i bhg. Skal skifte bleie på datteren sin og begrunner dette i deres muslimske tro. Ole Martin reagerer på dette og mener dette er kjønnsdiskriminerende og referere til rammeplanen under likestilling og likeverd

SPØRSMÅL TIL ETTER CASE

- kan du fortelle hvordan du ville løst utfordringen som casen presenterer?
- Er det mulig å imøtekomme ønsket?
- Hvilke konsekvenser kan det ha å imøtekomme ønsket fra foreldrene?
- Hvilke konsekvenser kan det ha å ikke imøtekomme ønske fra foreldrene?
- Med tanke på: miljøet på avdelingen, ivaretagelse for resten av barna
- Hva tenker du at er det viktigst å ta hensyn til her?